

KOMENTÁŘ KE ZRUŠENÍ DĚLNICKÉ STRANY ROZHODNUTÍM NEJVYŠŠÍHO SPRÁVNÍHO SOUDU

Aleš Kozdera, 347923, jaro 2011

OBSAH

1. Shrnutí skutkového stavu
2. Analýza argumentů soudu
 - a) První rozhodnutí
 - b) Druhé rozhodnutí
3. Diskuze argumentů soudu
 - a) První rozhodnutí
 - b) Druhé rozhodnutí
4. Závěr

SHRnutí SKUTKOVÉHO STAVU

Dělnická strana byla politickým subjektem, který vznikl v lednu 2003. Celkem působila lehce přes sedm let, než byla dne 17. února 2010 rozhodnutím Nejvyššího Správního soudu zrušena. Strana bychom mohli označit za národní, lidovou a jako extrémně pravicovou, přestože strana samotná toto dělení odmítá: „*již přežitě účelové dělení národa na dva tábory, jejichž vzájemné hašteření uměle vyvolává atmosféru účelné a názorově bohaté parlamentní debaty*“. Hlavním bodem programu strany je nezaměstnanost. Mezi další body programu, ve značné míře populistické, patří například zákaz homosexuálních sňatků, zavedení odvolacího práva voličů vůči poslancům, znovuzavedení trestu smrti, zrušení všech podpor pro přistěhovalce a další kroky, z nichž většina se pohybuje na hranici tolerance v moderní demokratické společnosti. V čele strany byl od roku 2003 Tomáš Vandas, bývalý tajemník Republikánské strany Miroslava Sládka.

Dělnická strana patřila k velice aktivním subjektům, často organizovala různé mítinky a pochody, z nichž mnoho procházelo například čtvrtěmi osídlenými Romy. Mezi nejznámější akce, jimiž na sebe Dělnická strana strhla pozornost, byla organizace a vyslání „monitorovacích hlídek“ na sídliště Janov v roce 2008, kde je majorita obyvatel romské národnosti. Střetu zabránila policie. 17. listopadu 2008 se pak v Litvínově konal pochod asi 700 příznivců strany, který následoval po shromáždění. Cestu na sídliště jim přehradila policie. Došlo k těžkému střetu, radikálům se nakonec nepodařilo dostat na sídliště.

Po nějaké době došlo již k avizovanému aktu, kdy 5.11.2008 tehdejší ministr vnitra Ivan Langer podal vládě návrh na rozpuštění Dělnické strany. Na základě tohoto návrhu pak podala vláda 24.11.2008 návrh na rozpuštění Dělnické strany k Nejvyššímu správnímu soudu. Dělnická strana označila Langerův návrh za politický krok a obavu z konkurence. Tomáš Vandas pak označil argumenty za chabé. Dále také tvrdil, že DS ústavní principy v ničem neporušila a že jediným nezákonným aktem byl nenahlášený pochod.

Vláda napoprvé neuspěla. Po zamítavém rozhodnutí soudu došlo k vypracování nového návrhu na zrušení DS, tentokrát pod taktovkou úřednické vlády Jana Fischera ministra vnitra Martina Peciny. Původní návrh měl údajně pouze 5 stran, ten druhý již byl velice podrobný. Oslovení odborníci považovali nově předložený materiál za kvalitní. Bylo předloženo

mnohem více důkazních materiálů, přestože vláda nemohla předložit úplně vše, co měla k dispozici, neboť mnoha vyšetřování ještě probíhala a zveřejnění již zjištěných informací by je mohlo ohrozit. Dne 30. září 2009 byl Nejvyššímu správnímu soudu podán další návrh na rozpuštění DS. Vládu v řízení zastupoval Tomáš Sokol. Dělnickou stranu pak zastupoval její předseda Tomáš Vandas. Důvody, na základě kterých vláda podala návrh, zůstaly v podstatě stejné. Vláda se ale lépe připravila na jejich prokazování. Dalším důvodem, proč vláda návrh podala, bylo zmínění linky mezi DS a dalšími radikály ve výroční zprávě Bezpečnostní informační služby.

Analýza argumentů soudu

Po zamítavém rozhodnutí soudu ohledně prvního rozhodnutí došlo k vypracování nového návrhu na zrušení DS, tentokrát pod taktovkou úřednické vlády Jana Fischera ministra vnitra Martina Peciny. Původní návrh měl údajně pouze 5 stran, ten druhý již byl velice podrobný. Oslovení odborníci považovali nově předložený materiál za kvalitní. Bylo předloženo mnohem více důkazních materiálů, přestože vláda nemohla předložit úplně vše, co měla k dispozici, neboť mnoha vyšetřování ještě probíhala a zveřejnění již zjištěných informací by je mohlo ohrozit. Dne 30. září 2009 byl Nejvyššímu správnímu soudu podán další návrh na rozpuštění DS. Vládu v řízení zastupoval Tomáš Sokol. Dělnickou stranu pak zastupoval její předseda Tomáš Vandas. Důvody, na základě kterých vláda podala návrh, zůstaly v podstatě stejné. Vláda se ale lépe připravila na jejich prokazování. Dalším důvodem, proč vláda návrh podala, bylo zmínění linky mezi DS a dalšími radikály ve výroční zprávě Bezpečnostní informační služby.

Soud rozhodoval na základě návrhu vlády, jenž stál na následujících bodech:

1. Radikalizace a blízkost k ultranacionalistickým uskupením.
2. Volání po nulové toleranci k současnému politickému systému.
3. Opakované porušování shromažďovacího zákona.
4. Spojení s Národním odporem.
5. Zapříčiňuje narušování veřejného pořádku

Zásadním bylo v návrhu vlády tvrzení, že Dělnická strana uspořádala nezákonné shromáždění, protiprávně pokračovala v jiném a hlavně vyhlašovala nulovou toleranci k polistopadovému systému. O toto se opíral bod číslo dvě návrhu na zrušení Dělnické strany. To mělo být učiněno rozpuštěním parlamentních politických stran, prošetření všech údajných polistopadových zločinů. Zástupci Dělnické strany prohlásili, že se budou snažit mobilizovat obyvatelstvo k těmto krokům. Zástupce ministerstva vnitra tvrdí, že to je jasná výzva ke změně poměrů – a to nikoliv politicky, ale revolučně. Předseda DS však soudu předložil jinou interpretaci výroků: *"Chceme změnit vládu, chceme změnit systém, ale chceme tak učinit pouze politickou cestou, v rámci demokratických voleb. Nijak jinak."*

Předseda senátu, soudce Vojtěch Šimíček, na tuto argumentaci reagoval tvrzením, že politické strany požívají v demokracii zvýšené ochrany. Tato ochrana jde stranou, pokud takovýto subjekt (politická strana) ohrožuje bezpečnost státu, demokracii a vystupuje proti právům druhých. K tomu však dle soudce Šimíčka přesvědčivě nedošlo.

Jedním z důkazů vlády byla údajná organizace protestů v Litvínově ze strany Dělnické strany. Shromáždění, kde pronášel proslov mimo jiné předseda Dělnické strany, Tomáš Vandas, skončilo pochodem na romské sídliště Janov a následnou bitkou s policejními složkami. Dle soudu se však tuto linku nepodařilo prokázat. Zde se opět ukazuje laxnost přípravy návrhu, neboť soud neměl zbytí a nemohl v tomto konkrétním případě rozhodnout jinak.

Co se týče bodu 3., tak tento byl jako jediný přiznán i zástupci Dělnické strany. Tomáš Vandas, připustil, že jednou porušili shromažďovací právo, když uspořádali nenahlášený pochod. Soud však konstatoval, že toto je prohřešek dostatečný k potrestání ve správním řízení, avšak zdaleka není dostačující pro rozpuštění strany. Vláda podala nedůsledné důkazy a nepodařilo se jí prokázat téměř všechna její tvrzení. Vláda rovněž neprokázala svá tvrzení o propojení Dělnické strany s Národním odporem. Přestože k sobě mají obě organizace velice blízko – ať již názorově nebo jinak, nepodařilo se tuto linku prokázat.

Diskuze argumentů soudu

Je otázkou, zda ze strany DS opravdu docházelo k ohrožování demokracie a bezpečnosti. Podíváme-li se na první rozhodnutí soudu, tak je zde asi pochopitelné, že ke zrušení strany nedošlo. Vládní práce na návrhu byla nedostatečná a soud správně posoudil, že není důvod ke zrušení strany. Přihlédneme-li k druhému rozhodnutí, tak je zřejmé, že ten důvod chyběl pouze po procesní stránce. Soud však napoprvé nemohl rozhodnout jinak z důvodu nedostatku důkazních prostředků. U druhého rozhodnutí Nejvyšší správní soud neshledal důvody ke zrušení Dělnické strany, neboť v řízení nebyla tvrzení vlády nebyla prokázána a soud tak neshledal rozpor se Zákonem o politických stranách dle § 4 a § 13. Konkrétně v § 4 se říká, že *Vznikat a vyvíjet činnost nemohou strany a hnutí,*

a) které porušují ústavu a zákony nebo jejichž cílem je odstranění demokratických základů státu,

a dále dle písmene d):

d) jejichž program nebo činnost ohrožují mravnost, veřejný pořádek nebo práva a svobodu občanů.

Toto soud neshledal jako prokázané. Zde tedy jasně vidíme, že prováděcí činnost vlády byla na nízké úrovni.

Se svým návrhem vláda napodruhé uspěla, když NSS rozhodl o zrušení DS. V České republice to bylo poprvé, co byla zakázána politická strana. Soud tak vyhověl vládě. Jednotlivé argumenty vlády pak komentoval ve svém rozhodnutí. Nejzásadnějším argumentem vlády bylo, že DS se snaží změnit demokratické zřízení státu. *"Znamená tak přímé ohrožení demokracie u nás. Strana chce nahradit stávající systém nacionálně socialistickým totalitním režimem,"* domnívá se soud. Prokázání tohoto tvrzení se dá považovat za velký úspěch vlády. Důsledky jednotlivých konání strany se pod toto tvrzení kumulují. Ohrožení demokratického zřízení považuji za nejnebezpečnější prvek, který se v celé kauze vyskytuje. Všechna další programová a jiná prohlášení pod něj spadají. Toto konání v rozporu s Ústavou nemůže být v demokratické společnosti tolerováno. Myslím si, že je dobře, že se tento problém podařilo pojmenovat a označit. Rozhodnutí soudu tak dává jasný signál, že podobné konání nebude za žádnou cenu tolerováno.

Problematická a diskutabilní je také činnost členů DS v minulosti. Mnoho z nich má prokazatelnou kriminální minulost, neboť byli odsouzeni právě pro radikální a nezákonné aktivity v rámci jejich přesvědčení - stíhání nebo obžalování kvůli podpoře a propagaci hnutí směřujících k potlačování práv a svobod člověka, někteří dokonce fyzicky napadli příslušníky romské menšiny. Vláda prostřednictvím advokáta Tomáše Sokola poukázala na fakt, že mnoho kandidátů DS do voleb se účastnilo různých veřejných akcí, koncertů a pochodů neonacistických sdružení v Česku i zahraničí. Další členové s neonacistickou minulostí se pak objevovali v tzv. ochranných sborech DS. Všechna tato spojení pak vláda prokazovala pomocí nashromážděných fotografií z nejrůznějších akcí Národního odporu. Zde důkazy hovořily jasně a dle mého názoru byl toto jeden z nejdůležitějších momentů, neboť prokazatelně dokázal spojení DS s neonacisty. Na fotografiích se objevovaly vytetované nacistické symboly a lidé zdravící nacistickým pozdravem. Toto umocnil Sokol následujícím tvrzením: *"Není představitelné, že by v jiné politické straně mělo tolik členů, činovníků, aktivistů tolik trestních stíhání pro tolik trestných činů. To není náhoda. DS je dlouhodobě a trvale spojena s těmito neofašistickými extremistickými subjekty."* Vandas na to reagoval předložením čistých trestních rejstříků některých význačných členů strany. O činnosti řadových členů prý nemůže mít přehled, neboť nikoho nelustruje.

Za značně kontroverzní se dá považovat bod programu strany, který požaduje zavedení určování národnosti obyvatel republiky a jejího potvrzení do rodných a křestních listů, rovněž i občanského průkazu. Vandas to komentoval tvrzením, že toto opatření má pomoci menšinám. Skutečný záměr tohoto kroku je značně diskutabilní a pouze obtížně bychom mohli DS prokázat její pravý úmysl s tímto opatřením.

Za značně kontroverzní se dá považovat bod programu strany, který požaduje zavedení určování národnosti obyvatel republiky a jejího potvrzení do rodných a křestních listů, rovněž i občanského průkazu. Vandas to komentoval tvrzením, že toto opatření má pomoci menšinám. Skutečný záměr tohoto kroku je značně diskutabilní a pouze obtížně bychom mohli DS prokázat její pravý úmysl s tímto opatřením.

Druhým blokem k projednávání bylo údajné spojení DS s Národním odporem, který sdružuje české pravicové radikály - neonacisty. Stavebním kamenem bylo tvrzení, že v obou organizacích jsou často stejní lidé. Vandas se bránil slovy, že strana má několik set členů a není v silách vedení strany, aby kontrolovalo a hlídalo činnost všech jejích členů. Provázanost DS s Národním odporem je dle tvrzení vlády zřejmá. Jako příklad byla uvedena vzájemná účast na veřejných akcích a podrobného referování o činnosti DS na serveru Odpor.org, který se hlásí k Národnímu odporu. Vandas uvedl, že akci zmíněné vládou jako příklad spojení byly akce na podporu zachování celistvého Srbska či na počest svatého Václava. Dalším důkazem vlády pak byly materiály o pořádání koncertů pod hlavičkou Národního odporu, které byly nalezeny u člena DS. Zde můžeme vidět prokazatelné spojení – členem DS byl aktivní neonacista. Toto připustil i předseda DS Vandas.

Závěr

Se svým návrhem vláda napodruhé uspěla, když NSS rozhodl o zrušení DS. V České republice to bylo poprvé, co byla zakázána politická strana. Soud tak vyhověl vládě. Jednotlivé argumenty vlády pak komentoval ve svém rozhodnutí. Nejzásadnějším argumentem vlády bylo, že DS se snaží změnit demokratické zřízení státu. *"Znamená tak přímé ohrožení demokracie u nás. Strana chce nahradit stávající systém nacionálně socialistickým totalitním režimem,"* domnívá se soud. Prokázání tohoto tvrzení se dá považovat za velký úspěch vlády. Důsledky jednotlivých konání strany se pod toto tvrzení kumulují. Ohrožení demokratického zřízení považují za nejnebezpečnější prvek, který se v celé kauze vyskytuje. Všechna další programová a jiná prohlášení pod něj spadají. Toto konání v rozporu s Ústavou nemůže být v demokratické společnosti tolerováno. Myslím si, že je dobře, že se tento problém podařilo pojmenovat a označit. Rozhodnutí soudu tak dává jasný signál, že podobné konání nebude za žádnou cenu tolerováno.

Soudu se nezamlouvaly i projevy vrcholných představitelů, kteří v nich přisuzovali negativní charakteristiky různým menšinám – ať již etnickým (Romům, Vietnamcům) a jiným (homosexuálům). Ti mají být zodpovědní za problémy v dnešní společnosti. Důsledkem těchto projevů je dle soudu pak nesnášenlivost ve společnosti. Dle soudu se straně podařilo sjednotit velkou část extrémní pravice, DS je dle jeho názoru xenofobní, šovinistická, populistická a homofobní. Opatření o evidenci národnosti občanů je dle soudu v rozporu s ústavou a neuvěřil, že by evidence byla dobrovolná, neboť DS deklarovala úmysl zakotvit toto v ústavě.

Rozhodnutí soudu je především signálem, vyjádřením, jistou proklamací k demokratické společnosti a osobám, které s tímto zřízením nesouhlasí. Není ani tak důležité, že DS se pouze přetransformuje (v současné době už se tak stalo – došlo ke změně na Dělnickou stranu sociální spravedlnosti) a elity této strany se budou v podobné či stejné míře angažovat v nově vzniklém subjektu. Opravdový boj proti extremismu probíhá na jiných frontách – především v podobě činnosti policie a zodpovědných státních orgánů. Nicméně i toto rozhodnutí fakticky oslabí extremisty napojené na DS.

Rozhodnutí soudu však má i slabinu – rozhodnutím došlo k vytyčení mantinelů, kde se může strana pohybovat. U politické následovnice, kterou se stala DSSS, tedy může dojít k jistému nebezpečí v podobě plíživého extremismu – extremisté ví, co si nemohou dovolit, díky tomu budou opatrnější, své úmysly budou více skrývat a v tomto ohledu by pak mohlo být pro společnost obtížnější hrozbu odhalit. Na druhou stranu bude DSSS nepochybně detailně sledována a zkoumána, zda nenavazuje na zrušenou DS v podobě snahy o odstranění demokratického zřízení státu. Bohužel je však reálné, že nově vzniklá strana by mohla být v očích veřejnosti „očistěná“ a svým populistickým programem získat větší podporu společnosti, než měla DS. Díky tomu bude nebezpečnější pro společnost než byla DS s cejchem neonacistické, extremistické strany.